

A
SZABADKÖMŰVESSÉG
LÉNYEGE, ALAPELVEI, TÖRTÉNETI FEJLŐDÉSE
SZERVEZETE ÉS FELADATAI

KÜLÖNÖS TEKINTETTEL HAZAI VISZONYAINKRA.

MÁSODIK, BŐVÍTETT KIADÁS.

„Én nekem a köművesség oly társaság, a mely egy kis karikát csinál a legjobbszívű emberekből, melyben az ember elfelejti azt a nagy egyenetlenséget, a mely a külső világban van, a melyben az ember a királyi és a legalacsonyabb rendű embert testvérének nézi, a melyben elfelejtkezik a világ egyenetlenségei felől, s azt látván, hogy minden tagban egy lélek, t. i. jónak szeretete dolgozik, örömkönyeket sír; a melyben sokkal biztosabb barátokat lel, mint a külső világban, a melyben kiki igyekszik embertársainak nyomorúságát a szerint, a mint tehetsége engedi, könnyíteni, a melyben kiki szerzetes atyafit munkái, iratai, példái által tanítani tartozik
Meg vagyok győződve, hogy ez a legtökéletesebb iskolája az emberi szívnek.“

Kazinczy Ferencz.

A szabadkőművesség lényege és alapelvei.

Boldogságra törekszik az összes emberiség s csak az eszközökre nézve van közöttük véleménykülömbőség, a melyekkel egyesek e cél elérését reményük. A szerzetes, ki magányos cellájában testét sanyargatja és a modern világfi, a ki élvezetből élvezetbe rohan, a tudós, a ki könyvei között virasztja át éjjeleit és a kereskedő, a ki halomra gyűjti az öt világrész kincseit: valamennyien e nagy probléma megoldásán fáradoznak. Erre vihetők vissza az emberiség összes törekvései, ennek köszönheti az emberi nem egész fejlődését, az emberi szellem minden vívmányát.

Midőn az emberiség még gyermekkorát élte, hasonlóan az egyesek gyermekkori vágyaihoz, szintén csak az anyagi jóllétben, a földi örömeiben kereste minden boldogságát. Majd bekövetkezett az ifjúkor rajongása, a midőn az emberiség az anyag háttérbe szorításával egyedül a szellemre s a lelki szükségletekre fordította figyelmét és megvetvén az élet gyönyöreit, csak a túlvilág! létbe helyezte minden reményét. Csakis férfikorában jutott az emberiség annak tudatára, hogy élete céljához; a valódi, boldogságnak megvalósít ásához el nem juthat, sem a test. sem a lélek érdekeinek egyoldalú külön előtérbe tolása által; hanem csak úgy, ha a kettő követelményeit észszerűen kiegyeztetui. az ember erkölcsi és értelmi tulajdonságait összhangzatosan kifejtteni és ezzel kapcsolatban a földi jóllét gyarapodásának útját okszerűen egyengetni képes.

Az élet céljának ezen öntudatossága az, a mit röviden h u m a n i s m u s n a k nevezünk; az az. egyesület pedig, amely első sorban a humanitás ápolását és terjesztését tűzte ki feladatául: a szabad kö-
in ii vések s z ö v e í s é g e.

A szövetség törekvése ennél fogva oda irányul, hogy míg egyfelől T a g j a inak szellemi fejlődését és erkölcsi tökéletesedését előmozdítja, másrészt az e g é s z e m h e r i s é g körében terjesztője legyen a t e l v i l á g o s o t i á s n a k, az e r k ö l e s i s é g n c k és a földi jóllétnek. A szabadkőművesség lelkesedik s munkálkodik a meg nem írott, de az emberek javának szívébe vésett emberi jogokért; az elemekkel, melyeket magában egyesít, határozott célra irányzott nézetekkel lép

föl az emberiség ellenségei ellen, s gyakorolja az emberszeretet műveit. A szabadkőművesség minden rendű és rangú férfiakkal szabad egyesülése oly célra, hogy kötelességeiket embertársaikkal szemben teljesítsék. A szabadkőművesség igazi testvérülés, melyben mindenki igyekszik érvényesíteni legjobb tehetségét. A szabadkőművesség többek között a materialistikus világnézletek mai fejlődése és terjedése közben az emberiség legdrágább eszményeinek, az erkölcsi és ethikai fejlődésnek hivatott őre és ápolója.

A szabadkőművesség elfogult ellenségei gyakran hangoztatják azt a vádat, hogy a szabadkőművesség látszólag a legszebb jelszavaknak hódol, de törvényeiben és szabályaiban egészen más — állítólag gonosz — föladatokat szab tagjai elé. Hogy ez mennyire nem felel meg a valóságának, arra nézve idézzük Magyarország Symboliku.' liágypáholya alaptörvényeiből (alkotmány) a szabadkőművesség alapelveit és törekvéseit ismertető egész 1-ső §-t. mely szóról szóra a következő:

1. §. A szabadkőműves-szövetség alapelvei a következők:

1. A szabadkőművesek szövetsége a valódi humanizmus megőrzésére, ápolására és terjesztésére alakult egyesület, mélynők tagjai egymást testvéreknek nevezik.

2. Egyes testvérek és a páholyok magatartására nézve legfőbb zsinórmértékül a tiszta emberi erkölcs törvénye szolgál.

3. Tagjaitól a szövetség hitvallást nem kíván. A szövetség jó hírnevű független férfiakat fogad be tagjaiul, kik testvériesen egyesülnek a szellemi s erkölcsi nemesbülésre irányzott törekvésükben, minden tekintet nélkül a fajra, nemzetiségre, vallásra, társadalmi helyzetre vagy politikai pártállásra.

4. A szabadkőműves minden igazi meggyőződést tisztel. Tagjaitól a szövetség megkívánja, hogy nézeteik és állásaik különbsége esetében is egymást testvér gyanánt tiszteljék és soha meg ne sértsék ama szeretetek mely az embereket egy atya gyermekei gyanánt fűzi egymáshoz.

5. A szövetség a lelkiismereti, vallási és a szellemi szabadság erkölcsi alapelveinek hódol. Kárhozzat minden kényszert, melv ezen szabadságot veszélyezteteti és minden üldözést, mely bármily hit vagy gondolkozás ellen gyakoroltatik, valamint minden törekvést, mely a felebaráti szeretettel ellenkezik.

6. A szabadkőműves-szövetség tiszteli tagjainak vallási és politikai meggyőződését, és határozottan kizár gyülekezeteiből minden vallási és politikai vitatkozást. Tagjait kötelezi, hogy engedelmeskedjenek azon ország törvényeinek amelyben élnek.

7. A páholy főtevékenysége befelé irányul, a mennyiben főként a testvéreket öntökéletesbülésükben elősegíti és a humanizmus felismerésére és gyakorlására serkenti.

8. Ezenkívül buzdítja a páholy a testvéreket közhasznú és jótékony tevékenységekre, az erényességre a családban úgy mint a polgári életben.

A hazaszeretetei és a közügyek körül kifejtett hasznos munkásság a szabadkőműves egyik legszentebb kötelessége.

9. A szövetség maga, nemkülönben története, elvei és céljai nem titkosak.

A szabadkőműves-titok, melynek megtartására a testvérek kötelezvék, csupán arra szolgál, hogy a kölcsönös lel ismerés, bizalmas nézetnvilvánítás a páholyban és a páholyoknak erkölcsi befolyása lehetővé tétessék.

10. A szabadkőművesek kötelesek saját nemesbülésükön munkálkodni és egymást ebbeli törekvéseikben támogatni, a páholy törvényeit híven megtartani, a páholyok belmunkássága és a testvérek személyes bizalmi viszonyai iránt lelkiismeretes kímélettel viselkedni, a páholy becsületét erejükhez mérten megővni és érdekeit előmozdítani.

11. Jogukban áll a szabadkőműveseknek meggyőződésüket követni és azt a szövetség szabályainak, valamint a páholy netaláni külön szabályainak korlátai közt nyíltan kifejezni.

12. A szabadkőművesség a munkát az emberi nem parancsoló törvényének tekinti; ezt tagjainak köteleességévé teszi s a henyélést kárhoztatja.

13. A szabadkőművesség az emberi nem egyetemlegességén alapulván, az összes emberiségre iparkodik kiterjeszteni a testvéri köteleket, mely a szabadkőműveseket a föld színén egyesíti; tagjait a testvériségi érzésnek szóval s jó példával való terjesztésére buzdítja.

Szóval, a szövetség célja a z, h o g y a h u m a n i s m u s ú t j á n és ennek szellemében és a felebaráti szeretet nagy elve alapján előmozdítsa és a lehetőségig megváltósítani segítse az emberi nem boldogságát.

Magasztos céljának eszközei között első helyen áll a munka, még pedig mindenelőtt a szövetség tagjainak tökéletesbülésére irányzott munka, mert a ki az emberiségnek szellemerkölcsi téren való fejlesztését tűzi ki céljául, annak e munkát önmagán kell kezdenie. A szövetség főtevékenysége tehát első sorban befelé irányul, a mennyiben tagjait önismeretre serkenti, őket ennemesítő törekvéseikben gyámolítja, a valódi humanitás felismerésére vezérli és az erénynek a családban, valamint a közéletben való gyakorlására ösztönzi.

Kifelé irányuló munkásságában a szövetség igyekszik a józan gondolkozást és az ismereteket terjeszteni, az előítéleteket, babonát stb. kiirtani, a szép és nemes iránt való fogékonyságot felébreszteni s az emberiség erkölcseit szelidíteni. Szóval, a szövetség felkarolja mindazt, a mi az ember szellemi és erkölcsi haladását előmozdíthatja, ellenben elhárítani törekszik mindazt, a mi ennek a haladásnak útjában áll.

E mellet gyakorolja a j ó t é k o n y s á g o t minden alakban, de ezért lényegesen különbözik az u. n. jótékony intézetektől, mert míg ezeknek a jótékonyosság gyakorlása a fő-, sőt többnyire egyedüli céljok, addig az a szabadkőművesek szövetségében csak egy kis részét képezi a kifelé ható munkásságnak s csak egyike azon eszközöknek, a melyekkel a szövetség magasztos céljának elérésére törekszik. És ez a jótékonyosság sem nyilvánul mindennapi alamizsna-osz

toгатásban, hanem inkább azon törekvésben, hogy oly intézmények létesítésére nyújtson segédkezet, a melyek nélkülözhetővé tegyék mindazt, a mit közönséges értelemben jótékony cselekménynek szoktunk nevezni.

Ezenkívül a szövetség alkalmat nyújt tagjainak a társasegyüttlét ápolására is a midőn őket a komoly munka után vidám baráti körben egyesíti, hol a kedélyes társalgást gyakran léleknemésítő műélvezet is fűszerezi, mert minden egyes szabadkőműves kedveskötelességének ismeri, hogy azon szellemi kincseket, a melyekkel őt a természet megáldotta, az összesség javára tehetsége szerint értékesítse.

A mondottak után alig szorul bővebb magyarázatra, hogy mennyire tévednek azok, kik a szabadkőművesek szövetségét titkos társulatnak tartják.

A kik olyan célok elérésére egyesülnek, a minőket fentebb jeleztünk, azoknak nincs is semmi okuk arra, hogy titkos társulatot képezzenek. Nem is képeznek. Maga a szövetség, valamint elvei, céljai és története nem képeznek titkot. Hiszen már egész irodalom keletkezett, a melyből a szabadkőművesség lényege és céljai felől mindenki kellő tájékozást meríthet. És a mi a földolog: a hol szabadkőművesek közös munkásságra egyesülnek, vagyis u. n. „páholyt” alapítanak, ezt mindig és mindenütt *csak az illetékes politikai hatóság tudtával és beleegyezésével teszik és alapszabályaikat épen úgy bemutatják az illető ország kormányának, mint bármely más törvényesen elismert társulat.*

Az u. n. szabadkőművesi titok, a melynek megőrzésére a szövetség tagjai felvételük alkalmával magukat kötelezik, csakis a kölcsönös felismerés eszközeit képző jelekre, jel-szavakra és szertartásokra, valamint az egymás között való bizalmas nézetnyilvánításra vonatkozik. Egyéb titkaik a szabadkőműveseknek nincsenek és igazán beavatott szabadkőműves nem is fogja soha senkivel sem elhitetni akarni, hogy e szövetségen belül olyan „titkok” birtokába lehessen jutni, a melyeket más úton megszerezni nem lehetne.

Minél mélyebbre hatol valaki a szabadkőművesi elvek és tanok ismeretében, annál inkább meggyőződik arról, hogy ezek az elvek és tanok ugyanazok, a melyeket egyes kiváló szellemek már évezredek óta hirdetnek és a melyeket mindenki sajátjának vall, a ki az emberiség magasztos eszméjéért valóban lelkesülni s annak tökéletesedését igazán szívén hordani képes. Épen ezért maguk a valódi szabadkőművesek is azt tartják, hogy nem a szövetségbe való felvétel által lesz valaki igazán szabadkőművessé, hanem elveinél és gondolkodás-

módjánál lógva; és hogy csak az lehet a szövetségnek méltó tagja, a ki már felvétele előtt is, bár még öntudatlanul, bensejében szabadkőműves volt.

A szövetség, tehát nem titkos társaság, hanem igenis zárt társaság, a mely tagjainak megválogatásában a legnagyobb óvatossággal és szigorúsággal jár el. E szigorúság azonban a fölveendőnek csupán erkölcsi és értelmi qualificatiójára vonatkozik. E tekintetben a szövetség azt az elvet követi, hogy csak jó hírben álló férfiakat fogad be tagjaiul, a kik az emberiség eszméjének magaslatáig felemelkedni és a szövetség nagyszerű céljait felfogni képesek. Egyebekben azonban a legszabadabb elvű módon jár el a fölveendő iránt, a mennyiben annak sem nemzetiségére, sem hitvallására, sem társadalmi helyzetére, sem politikai pártállására nem tekint.

A szövetség tiszteletben tartja mindenkinek egyéni meggyőződését, és ennek becsületes nyilvánulását mert humanistikus alapelveinél fogva méltányolja mindazt, a mi emberi; hódol a lelkiismereti, vallási és gondolatszabadságnak és kárhóztat minden kényszert, a mely e szabadság korlátozására irányul.

A szövetségen belül leomlanak az elválasztó falak, a melyeket születés, gazdagság, tekintély vagy vallási és politikai meggyőződés vonnak az emberek közé és mindenki csak saját belső értéke szerint, azaz mint ember, jó tekintetbe és e szerint becsületes. Az egyenlőség ez elvének kíván a szövetség kifejezést adni, midőn tagjait egymást „testvéreknek“ nevezik.

Ugyanazért a szabadkőműves szövetség nem is képez rendet a szó tulajdonképeni értelmében; mert a rend fogalma a rend tagjainak föltétien alárendeltségét foglalja magában, főnökükkel és a rendszabályaival szemben, — a szabadkőművesek szövetségében pedig a legteljesebb jogegyenlőség uralkodik és a legfőbb szabályt a valódi testvéri szeretet képezi. Még a ki a testvérek szabad választása folytán a páholy élén áll, az is csak „primus inter pares”: első az egyenjogú testvérek között.

Történelmi visszapillantás.

Mielőtt ismertetésünkben tovább mennénk, célszerűnek tartjuk egy futólagos pillantást vetni a szövetség keletkezésének és fejlődésének történetére, minthogy ez alapját és kiindulási pontját fogja képezni későbbi fejtegetéseinknek. Lássuk mindenekelőtt: honnan származik a „szabadkőműves“ elnevezés?

A „szabadkőműves“ elnevezés a német „Freimaurer“, illetőleg az angol „Free-mason“ kifejezésnek szó szerinti fordítása. A „Free-mason“ szó a középkori építészet virágzása idejéből származik. „Free-masons“-nek nevezték ugyanis Britanniában a különféle szabadalmakkal felruházott kőfaragókat, hogy megkülönböztessék őket aközönséges egyéb kőművesektől, a kiket „r o u h-m a s o n s“ nek neveztek.

Ez az elnevezés rámutat tehát, hogy hol kell a mai szabadkőműves-szövetség eredetét keresnünk, t. i. a középkori építő és kőfaragó szervezetekben.

E kőfaragó szervezetek főleg azon időben nyernek kiváló jelentőséget, midőn a gót építésmód Frankhon északi részéből Németországba és Britanniába is átszármazott, mert ezekben a szervezetekben állapították meg és tökéletesítették a gót építésmódot azon szabályait, melyeket azután a szövetség tagjai maguk között titok gyanánt szigorúan őriztek.

Ilyen építő és kőfaragó szervezetek (németül „Bauhütte“, angolul „lodge“, páholy) mindenütt keletkeztek, a hol nagyobb szerű építkezések folytak. A szervezetek saját tagjaitól szigorú vallásosságot és erkölcsösséget követelt, a felvétel pedig, — melynek különben első feltétele a jó hírnév volt, — bizonyos szertartásokkal volt összekötve.

A szövetség alapját a testvériség képezte. Tagjai titkos jelek, jelszavak és köszöntési módok által ismerték fel egymást és szerzőségeiket symbolikus jelentőséggel ruházták fel.

A kőfaragó-szervezetek mindaddig virágzó állapotban voltak, a míg a gót építésmód is virágzott. A reformáció azonban új irányt adott a korszaknak. A 16. század vallási villongásai éppen nem

kedveztek a művészeteknek; a nagyobbszerű építkezések mind ritkábbá váltak, az építészettel hanyatlásnak indultak az építési műhelyek is, míg végre a 18. században teljesen elenyésztek, helyt engedve másnemű építési műhelyeknek, melyekben az anyag helyét már a szellem, a kézimunka helyét pedig a szellemi törekvés foglalta el.

Angliában és Skótiában már a 10. század óta szokássá vált, hogy az addig még csupán csak mesteremberekből állott páholyokba olyan egyéneket is fölvettek, a kik mesterségükre nézve nem voltak sem kőművesek, sem kőfaragók, ezeket aztau, hogy a „Free-masons“-tói megkülönböztessék, „accepted masons“-nek, vagyis befogadott kőműveseknek nevezték el. Ezek száma nőttön nőtt, míg idővel túlnyomó tért és befolyást nyervén a páholyokban, öntudatlanul előkészítői lettek ama nagy átalakulásnak, melyen az egész intézmény a 18. század elején Angliában keresztül ment.

A régi kőfaragók munkásságukra elég tért, többé nem találván, lassankint elszéledtek, páholyaik pedig egymásután pusztultak. Közülük a 18. század elején még négy páholy tengette létét Londonban. Ezeknek lelkesebb tagjai, kik azonban már nem voltak mesteremberek, hanem esaku.n. „befogadott“ (tisztelőbeli) kőművesek s belefáradva a vallási és politikai pártharcokba, szükségét érezték oly békés és semleges helynek, a hol a felvilágosultság és lelkiismereti szabadság hívei az emberiségre nézve üdvöseid) tevékenység létesíthetése végett menekülhetnek: elhatározták az. ősi intézménynek a megváltozott viszonyokhoz képest leendő újjászervezését. Megtartották a régi kőfaragó szövetkezetek szervezetét, szertartásait; symbolumait; de célul a tulajdonképeni építészeti ápolása helyett az átvitt értelemben vett építést: az emberiség nagy templomának felépítését tűzték ki.

Az említett négy páholy egymással szövetkezve, megalkotta ekként az első szabadd kőműves nagypáholyt és 1717. június 24-én János uapján. Saver Antal sz em é l y é b e n megválasztott a első nagymesterét.

Angliában a szövetség gyors virágzásnak indult, főleg mióta (1737-ben) a walesi herceg is felvétette magát a szövetségbe. Angliából csakhamar átszármazott Skótiába is, ahol a királyi és számos magasrangú család tagjai kiváló előszerezettel ápolták ezt az intézményt, — elhatott továbbá l r h o n b a, franciaországba Németországba, szóval Furópa minden államába, — még Orosz és T ö r ö k o r s z á g o t som véve ki, — valamint Amerikába is. ahol Franklin Benjámin, a nagy természettudós, államférfi és moralista volt az első egyike, a kik magukat a szövetségbe felvétet-

tek. Példáját csakhamar követte Washington, az amerikai szabadsághős is.

A szabadkőművesség azonban anyaföldjén, Anglián kívül sehol sem vert oly mély gyökeret, mint Németországban, melyet bátran nevezhetünk ez intézmény második hazájának.

Az első német páholy Hamburgban alakult 1737-ben. A következő évben felvétetett a szövetségbe Frigyes porosz trónörökös, aki mint II. Frigyes trónralépő, nemcsak nyíltan szabadkőművesnek vallotta magát, hanem a később Berlinben alapított nagypáholynál a nagymesteri tisztet is elvállalta.

Példájára számos német uralkodó fejedelem lépett a szövetségbe, melynek fénye és tekintélye ennek folytán rendkívül emelkedett, úgy hogy a múlt század végén alig volt Németországban előkelő és szellemileg kiváló férfi, a ki szabadkőműves ne lett volna. Lessing, Kant, Hegel, G ö t t e, Herder, W i e l a n d, Bómé, Bürger, Chamisso, Fichte, Bücker, Freiligrath, Auerbach, megannyi fényes csillagai a német szabadkőművességnek.

Ausztriában a viszonyok sohasem kedveztek a szabadkőművességnek. Első Ferenc császár ugyan 1737-ben még mint lotharingiai herceg Haagában szabadkőművessé avatott, de neje Mária Terézia sokkal buzgóbb katolika volt, semhogy megtűrt volna országában olyan társulatot, a melyet a pápa egyházi átokkal sújtott; ennek következménye az lett, hogy Mária Terézia a szabadkőművesek szövetségét 1764-ben birodalmából kitiltotta, sőt a „három ágyúhoz“ címzett bécsi páholyt katonai karhatalommal oszlatta szét, a jelenvoltakat elfogatta és csak férjének valamint vejének Albert szász-tescheni herceg és Magyarország helytartójának (ki szintén szabadkőműves volt) közbenjárására bocsájtotta ismét szabadon.

II. József császár türelmes uralkodása alatt a páholyélet rövid időre Ausztriában is lendületet vett. Rövid idő alatt Bécsben 8 páholy keletkezett; azonkívül voltak páholyok Freiburgban, Görzben, Klagenfurtban, Innsbruckban, Linzben, Passaubau, Triestben, Prágában, Brünbnben, Klattauban, Lembergben, Tarnovvban, Milanóban és Cremonában.

Az osztrák arisztokratia sorából a páholyok tagjai között találjuk (1777—1793) a következőket: a Lichtenstein, Auersperg, Thuru-Taxis, Bellegarde, Clam-Gallas, Kauuitz, Kollovrat, Schlick, Tliun, Harrach, Belcredi, Schaffgotsche, Taafe, Waldstein, Wallis, Pia then, Lazausky, Hohenfels, Naucndorf, Hal tig, Gersdorf, Brandeis, Carnals, Callenberg grófi és hercegi családok legkiválóbb tagjai, kik active is élénk részt vettek az akkori szabadkőművesség ügyeinek intézésében. A Nagymester az időben Dietrichstein-Proskau János Baptist

gróf, az arany gyapjas verni vitéze, val. belső titkos tanácsos, főudvarmester volt.

A szellemi arisztokrátiát képviselték Somiénfels, a szellemes államférfi, Blumauer költő, Haydn és Mozart a világhírű zeneszerzők, Schikaneder színikigazgató, Born híres természetbúvár, Alxinger iré és számos más egyházi és világi kitűnőség. De már II. Ferenc, azon hiedelemben, hogy a francia forradalmat a szabadkőművesek idézték elő, bizalmatlanságot és ellenszenvet tanúsított irántuk, minek következtében uralkodása alatt a páholyok, hogy elejét vegyék a kormány által célba vett felosztatásuknak, jónak látták működésüket ismét önként megszüntetni; és ezóta a szövetség ott új életre nem is kelhetett. Az osztrák kormányok makacsságán, a melylyel szabadkőműves páholyok alapításának osztrák területen mai napig ellenszegültek, a szövetség barátainak minden kísérlete hajótörést szenvedett.

Magyarországban a szabadkőművesi eszmék csakhamar utat törtek aminden szép és nemes eszme iránt fogékony értelmiség szívéhez; . és habár a szövetség nálunk nem örvendhetett is olyan általános elterjedésnek mint Angliában vagy Németországban: mégis számos hívei voltak úgy a magyar fő-, mint a köznemesség soraiban, valamint az egyház, a tudomány és forradalom képviselői körében is. A Radvánszkyak, Kubinyiak, Festetichek, a Bánffy, Bethlen, Brunszvik, Eszterházy, Forgách, Gyulay, Haller, Pálffy, Ráday, Szapáry, Teleki, Niczky, Draskovich, Barkóczy, Csáky, Batthyány, Andrássy, Rhédey, Herényi, Török, Aspremont, Szluha, Waldstein, Kemény, Kún, Kornis, Illésházy, Erdődy és Pejachevich grófok, a Pódmaniczky és Prónay, Splény, Mednyánszky, Knézevich, Eötvös, Inkey, Jósika, Bornemisza, Hellenbach, Schmertzing bárók, Pálffy Károly kancellár, Széchenyi Ferenc gróf, a nemzeti múzeum alapítója, Fessler, a híres történetíró, Sárvány Pál, a debreczeni iskola európai híru tanára, Budai Ezsaiás reform, püspök és jeles történetíró, Török József gróf a debreczeni kir. tábla elnöke, Vay József septemvir, Draskovich János gróf ezredes, Orczy József bán, Örményi József kir. személynek mind tagjai és többé-kevésbbé buzgó apostolai voltak a szabadkőművességnek.

Helyet foglaltak a páholyokban a legelőkelőbb magyar családok képviselői, úgy mint: Ragályi, Darvas, Királyi-Szathmáry, Szily, Bernáth, Pogány, Máriásy, Puky, Atzél, Ocsai Balogh, Kende, Semsey, Skerlec, Pászthory, Majthényi Berzeviczy, Beöthy, Madách, Szontagli, Gyirky, Szent-Iványi, Péchy, Andrássy, Beniczky, Draskóczy, Fáy, Szilassy, Laczkovich, Szemere, Lónyay, Szilassy, Ujházy, Bárczy, Rosty, Liptay, Pongrácz, Nemes, Muslay, Onody, Csapody, Kandó,

Horváth, Sárközy, Lázár, Hertelendy, Almásy, Marich, Pajor, Tihanyi, Baloghy, Mocsáry, Máday, Kubinyi, Sréter, Radváuszy, Bohuss, Justh, Okolicsányi, Platthy, Szerencsy, Szirmay, Kapy, Pottornyay, Torma, Komáromy, Vay, Ováry, Melczer, Szulyovszky, Görgy. Fejérváry, Kiss, Szelestey, Cserey, Kálnoky Székely, Gyarmathy. Boér, Udvarnok, Somssicli, Chernél, Abaffy, Jaukovich Bedekovich, Vásárhelyi Tuboly, Csépan, Csányi stb-ek.

Az írók közül: Kazinczy Ferenc, Kármán József, Dayka Gábor, Pálóczi Horváth Ádám, Aranka György, Báróczy Sándor, Bacsányi János stb.

Szóval Magyarország színe-java, az állam főméltóságai, az egyház, hadsereg és irodalom díszé-fénye mint páholytisztviselők — a tömés-téri tisztségtől a temploméri tisztségig — vagy mint egyszerű tagtevékenyen részt vettek a páholyok munkáiban és előmozdították a szabadkőművesség céljait, a jót, szépet, nemest.

Sz. István koronája területén ebben az időben páholyok léteztek: Budán, Besztercebányán, Kőrösön, Likkán, Glinán, Pesten, Pozsonyban, B.-Gyarmathon, Miskolcon, Kassán, Eperjesen, Temesvárott, Kolozsvárott, Brassóban, Szebenben, Monyorókeréken, Selmecen, Girálton, Zalaegerszegen, Eszéken, Váradon, Zágrábban és Károlyvárott.

Az egyház fő méltóságai és a papság jelesei is részt vettek ekkor a szabadkőművességben. Majdnem érthetetlen; hogy miért üldözik az ultramontánok ma minden katolikus államban a szabadkőművességet, holott bebizonyított dolog, hogy a szabadkőművesség céljai, törekvései a múlt század óta nem változtak, *a múlt században pedig a katolikus klérus színe java helyet foglalt a páholyokban* Lajthán innen s Lajthán túl egyaránt.

Így például 1780-ban a magyarországi páholyok tagjai, között voltak: Hell Ferenc *csákvári esperes*, báró Brigidé Mihály *szepesi püspök* utóbb (*laibachi érsek*), Koppi Károly *kegyesrendi* (főmester), báró Schafftrath Lipót *kegyesrendi* (főmester), Gabelhofer Gyula *áldó zár*, Sárváry Ferenc *kegyesrendi áldozár*, Stocker Frigyes *glogováci plébános*, Eudródy János *kegyesrendi tanár*, Hoffmann Ferenc *apát*, Dudásy Antal *minorita*, Vuchetich Mátyás *áldozár es akad. tanár*, Szegedy János *kanonok*, Sziltz Károly *jaki apát*, Vízi István *gyulafehérvári kanonok*, Riemer Lukács *brassói plébános*, Tóinké Mátyás *szentdomokosi plébános*, Molitor Nándor *tábori pap*, Eder József Károly *abbé*, az erdélyi elemi iskolák igazgatója, Henne Férem *z zalatnai plébános* Sorgenfrey Jakab *kanonok*, Kolosváry István *zágrábi kanonok*, Dolovác Miklós *zágrábi kanonok*, Delimanich József *virnitzai plébános*, Szentmártonyi Aquiu *pálos*, Laky István *szalavári plébános*, Kukecz Antal *áldozár*, akad. tanár (főmester). Gallyuf Jó-

zsef *kanonok (utóbb érsek)*, Wohlgemuth Fülöp *kanonok*, Sebastiano-vicli Ferenc *kanonok*, Verhovác Miksa *érsek*, továbbá számos evangélikus lelkész, prédikátor, superintendens, görög pap, sat. sat.

Az osztrák: páholyokban a közetkező katolikus papokkal találkozunk (1778—1793).

Bécsben : Tour Miklós, *nikolsburgi prépost*; Sardagna Jakab, a *bécsi bíboros püspök* kamarásmestere; Iteci Antal János, *laibachi kanonok* ; Wolff Nép. János *regensburgi kanonok* ; Holzmann János és l'isch inger Ferenc *udvari káplánok*; Schwarczenberg András *Und kanonok*; Caseiani Antal gróf *kanonok*; Müller Bernát János *cistercita* ; Seliedel József *bencés*; Hutten József Károly báró a *bambergi káptalan custosa*; Wolf Alajos *premontrei rendű pap* és tanár; Welsberg József gróf *passau kanonok*. —Prágában: Fickert Alajos az *ágoston rend perjele* és szenttamási lelkész; Kroille Mátyás Ferenc *visegrádi kanonok* ésszentalberti lelkész. — Passauban: Melchior Fülöp, *prépost*, titkos tanácsos (főmester); Poda Miklós *abbé*; Sternberg János Vilmos, *passau kanonok*; Auersperg János gróf *kanonok*. — Grácban: Gadolla Ferenc tanár, *érseki consistoriumi tanácsos*; Greiner Kristóf *érseki káptalani főnök*; Trautinausdorf Tádé gróf az *oimützi káptalan főnöke*. — Brünbnben: Keller Ferenc *udvari káplán*, Kauzler Ferenc József az *oimützi érsek titkára* —Linzben: Sckwarzenbach András *kanonok, érseki helynök* (főmester) - stb. stb. Ezekén kívül számos lelkész és hitszónok volt tagja a páholyoknak, ez időben összesen 74.

1794-ben azonban a magyarországi páholyok is ép úgy, mint az ausztriaiak, kénytelenek voltak felőszolui. Az emlékezetes 1848. év ugyan meghozta e téren is a feltámadást, de a szabadságharc szerencsétlen kimenetele a többi szabad intézményekkel együtt, az alig megindult páholyéletet is csakhamar elfojtotta.

Csak a jelenlegi alkotmányos korszak beálltával sikerült ez intézményt hazánkban is szilárd alapokra fektetni. A magyarországi szabadkőművesek 1868. évben páholyt alakítván, alapszabályaikat a magyar kir. belügyminisztériumnak bemutatták, a honnan azok *Wenckbeim Béla b. akkori belügyminiszter jóváhagyásával ellátva csakhamar visszaérkeztek, s ezzel a szabadkőművesek szövetsége hazánkban is a törvényesen elismert testületek sorába tépett.*

A szabadkőművesek szövetségének mindjárt keletkezése után hatalmas ellensége támadt a római Curiában. A jezsuiták és az általuk befolyásolt pápa gyanús szemmel tekintették gyors terjedésit, már csak azért is, mivel hazája a protestáns Anglia volt; midőn pedig a gyűlölt szabad kőművesek annyira mentek, hogy még a „legkatolikusabb király” birodalmában, sőt magában Olaszországban is hirdetni

mérték a szabad gondolkozást és vallási türelmességet: a római Curia nyíltan megüzente nekik a háborút XII. Kelemen pápának 1738. évi bullájával, a mely egyházi átokkal sújtja mindazokat, a kik szövetségbe lépnek, vagy azt bármiképen támogatják.

Az 1751. évben XXV. Benedek pápa megújította ezt az egyházi átkot; ennek dacára azonban a szövetség napról-napra több tért hódított és számosabb híveket nyert még a k a t l i o l i k u s papság köréből is.

Szomorúbb korszak nyílt azonban a szabadkőművességre a múlt század végén és a jelen század első felében, midőn Európa legtöbb államában felülkerekedett a reactió, mely a szövetség szabadsági, egyenlőségi és testvériségi tanaiban forradalmi eszméket vélt fölfedezhetni, a szabadkőműveseket egy kategóriába helyezte a karbonár-ikkal és jakobinusokkal és mint ilyeneket üldözte, a páholyokat pedig, miut a trón és állam biztonsága ellen irányzottnak vélt összeesküvések fészkeit sok helyen erőszakkal is feloszlatta. E tekintetben leginkább Spanyolország tűnt ki. Ott a szent inquisitio valóságos irtóháborút folytatott a szabadkőművesek ellen, akasztófára és gályára hurcolva nemcsak azokat, akikre reabizonyult, hogy a szövetség tagjai, hanem még azokat is, a kik a szabadkőművességnek pusztá gyanújában állottak.

Ezen nyílt ellenségeinél azonban veszélyesebbek voltak a szabadkőművességre nézve azok a titkos társaságok, a melyeket a múlt század mysticismusa és rajongása hozott létre, és a melyek büvészzettel, alchymiával és más hasonló képtelenségekkel, részben azonban politikával is foglalkoztak. Ezek a titkos társulatok többnyire hasonló szervezettel bírván, mint a szabadkőművesek szövetsége, avatatlanok által ezzel kapcsolatba hozattak, sőt gyakran indentificáltak; a mi által a valódi szabadkőművesség is, a melynek az efféle üzemekhez pedig soha sem volt semmi köze, csorbát szenvedett.

De mindezen üldözések és félreértések nem voltak képesek a szabadkőművesség terjedésének gátat vetni. A szövetség napról-napra több tért foglalt el, úgy hogy ma már Ausztriát és Oroszországot kivéve nincsen európai állam, a melyben kisebb-nagyobb mértékben elterjedve és nemcsak megtúrve, hanem az állam részéről is elismerve ne volna.

Az ultramontán írók ugyan még ma is egész vehementiával küzdenek a szabadkőművesség ellen, sőt ma e küzdelem — miután más térről meglehetősen leszorult — majdnem kizárólag az ultramontán sajtóban központosai. Minden katolikus országnak megvannak az ő antiszabadkőműves írói s ezek között legújabbán a legszorgalmasabb olasz összeesküvők, kik egységes köztársaság létesítésére törekedtek.

Túlzó forradalmi párt az első francia forradalom idejéből.

Taxil Franciaországban és ennek hű másolója és fordítója Csápori Gyula Magyarországon. Ezek és többi papi író társaik még ma is fanatikus hévvel támadnak a szabadkőművesség ellen s irataikban a legképtelenebb és legtöbb esetben kacagtató vádakat és állításokat szórnak világgá a szabadkőművesség ellen ama korlátoltan kis kör számára, mely az efféle furfangos tréfának és mulatságoknak még felülni képes. Magának a szabadkőművességnek az ilyen támadások nem árthatnak, sőt minden ilyes megújuló irodalmi kísérlet újésúj híveket szerez neki. Legfeljebb az elfogultak és fanatikusok szűk körébe erősítik meg azt a hitet, hogy a szabadkőművesség tényleg vallás-ellenes s tudja isten miféle iszonyú célszándékokat rejtgető titkos társaság. A művelt nagy közönség ma már mosolyog azon az aknamunkán, melyet aconventionális antiszabadkőműves írók intéznek a szövetség ellen, mert mindinkább terjed a hit és meggyőződés, hogy az a társaság, melynek a világ legkiválóbb szellemi munkásai voltak tagjai és tagjai részben még ma is, csak a legnemesebb intenciókkal bíró és a legszebb irányban működő társaság lehet. Es e nézet még szélesebb körben meg fog gyökerezni, ha fölemlítjük hogy a szabadkőművesség tagjai közé számíthatta, illetőleg tagjai közé számítja még ma is a következőket:

Franciaországban: Voltaire, Lafayette, Fénélon, Cambacérés, Cremieux, Louis Blanc, Littré, Chavé, Gambetta, Brisson, Jules Ferry, Paul Bert, Floquet, Napoleon Lajos, Bonnaparte József, Murat tábornok stb.

Angliában: Wolseley tábornok, Carnarvon lord, Byron lord, Seymour lord, Bcrford lord, Tennyson, a westminsteri érsek, Archibald Campbell, Haddington gróf, minden eddigi londoni lordmayor sat.

Amerikában: a köztársasági elnökök közül: Washington, Tyler, Polk, Pirce, Buchanan, Linkoln Ábrahám, Garfield sat. (Amerikai páholyban, Cincinnatiban vétetett föl a szövetségbe Kossuth Lajos is.)

Belgiumban: Frére Orbán, Goblet d'Alviella, Van Humbeck volt kultuszminiszter.

Spanyolországban: Castellar Emil, Sagasta, Ituiz Zorilla, Beranger tábornok.

Olaszországban: Garibaldi, Mazziui, Depretis a volt és Crieppi a mai miniszterelnök sat.

Számos országban maguk az uralkodók veszik pártfogása k ha ezt az intézményt, mert jól tudják, mily erős támaszai a szabadkőművesek a trónnak és hazának. A szövetségnek tényleg tagjai: Vilmos német császár, Frigyes Vilmos német trónörökös, II. O s z k á r Svédország királya, IX. Ke rész tél y Dánia királya, Doni Pedro Brazília császára, Kalakaua király, E d w a r d walesi

herceg és fia, Arthur connaughti herceg, IV. Lajos hesscninagyherceg, Amadeo herceg volt spanyol király, Oscar Gusztáv Adolf Svéd- és Norvégország trónörököse. Keresztály Frigyes Vilmos Dánia trónörököse, Ernő szász-coburg-góthai herceg, Lajos V i l m o s bádeni herceg, Murad szultán, Tevfik pasa Egyptom alkirálya, az indiai alkirálv, Mustafa ben ízinaíl herceg sat. És az uralkodóházak e tagjai nemcsak névleges védnökei a szövetségnek, hanem tényleg buzgó szabadkőművesek is, mit a következő néhány példával kívánunk bebizonyítani.

Vilmos német császár a rostock „Lucens“ páholyhoz, ennek 75 éves főállása alkalmából intézett üdvözlő levelében többek között a következőket írja: „A szabadkőművesség kiválóan alkalmas, hogy tagjait az igaz vallásosságra, családjuk, hivatásuk és a közélet egyéb nyilvános működése körében vállalt kötelezettségeik örvendetes és áldozatkész teljesítésére nevelje és folyton fejlődő ön nemesítés által igazán boldogítsa, sőt, hogy az egész emberiség javára is áldásdús eredmények elérésére buzdítsa.“

Frigyes Vilmos német trónörökös a strassburgi páholyban tiszteletére rendezett ünnepen tartott beszédében többek között a következőket mondotta: „Óhajtom, hogy miként itt, úgy szerte a világon, mindjobban értsék meg és mindjobban méltányolják amaz örök igazságokat, melyeket a szabadkőművesség hirdet. Melegen ajánlhatom a testvéreknek, hogy szorgalmas kutatás és vizsgálódás, összehasonlítás, egyengetés és kiegyenlítés által odahassanak, hogy a *szabadkőművesség tiszta, burkolatlan és egyszerű tanait érvényesítsük*; de ne riadjunk vissza a vélemények harcától sem, bármily ellentétesek legyenek is azok, mert épen ezáltal járulhatunk hozzá az eszmék valódi tisztázásához, a mi a királyi művészet nemes és egyszerű alapelveinek földerítésére vezet. Mindenekelőtt azonban két alapelv jellemzi törekvéseinket: *a lelkiismereti szabadság és a türelmesség*. Ragaszkodjunk ezekhez teljes erőnkből. S hogy minél tökéletesebbek és teljesebbek legyenek ezek. ez érdekében mindnyájan, mindenkor közre akarunk működni. Ne dicsérjük csupán az eredményeket, hanem gyakoroljuk is őket. Ha mint eddig, úgy ezentúl is ilyen szellemben munkálkodunk, emelt fővel járhatunk s büszkék lehetünk a szabadkőművesség vívmányaira.“

Ugyancsak Frigyes Vilmos német trónörökös legutóbb a sajnos betegsége alkalmából hozzá intézett részvétnyilatkozatra adott válaszában a következőket mondja többek között: „Köszönetemmel összekapcsolom azt a kívánságot, hogy vajha a szabadkőművesség minél szélesebb körre terjesztené ki áldásdús működését. Nekem a sza-

badkőművesség egy oly forrás volt, mely lehetővé tette, liogy a szenvedéseket isten akaratába helyezett megnyugvással viseljem“.

A walesi herceg szorgalmas látogatója Nagypáholyának s alig három éve, hogy legidősb fiát maga vezette be és vette föl a szövetségbe. A múlt évben, az angol királyné 50-éves jubileuma alkalmából az ő elnöklése alatt tartott fényes díszmunkán, melyen az uralkodó ház hercegei, az angol felső-és alsóház legkiválóbb tagjai is részt vettek s melyen csak a szegények gyámolítására több mint 70.000 forint adomány gyűlt be, a walesi herceg beszédében a következőket mondá: „H díszes munka fényes bizonyossága a trónhoz való ragaszkodásnak és hűségnek a szabadkőművesség részéről, mely jól tudja, hogy az angol uralkodóház tagjai tehetségükhöz képest mindent elkövettek, hogy a szabadkőművességet támogassák és megerősítsék“.

Oszkár svéd király ünnepélyes alkalmakkor a páholyokban tartott buzdító és oktató beszédeit két teljes kötetben tette közzé néhány év előtt s e két kötetben a szabadkőművesség iránti lelkesedését és ragaszkodását sokszor meghatóan fejezi ki.

Ernő szász-ooburg-góthai herceg pedig 25 éven volt páholyának főmestere (elnöke) s ily minőségben példás buzgalmat és mintaszerű munkásságot fejtett ki.

De nemcsak Európában, hanem Amerikában, sőt Ázsiának, Afrikának és Ausztráliának némely részeiben is meghonosult ez intézmény, t. i. mindenütt ott, a hol az európai cultura lábát megvetette, mert a szabadkőművesség a magasabb culturélet terméke és terjedése karöltve jár a cultura és a humanitás terjedésével.

A szövetség szervezete.

A szabadkőműves-szövetség szervezete lényegében és főbb vonásaiban az egész világon ugyanaz, valamint, ugyanazok az egész szövetségben a régi kőfaragó szövetkezetektől átvett főbb symbolumok is; eltérés csak az administratio szervezésére, valamint, némely hagyományos szokásra és szertartásra nézve van a különböző országok, sőt gyakran ugyanazon ország szabadkőművesei között is.

A szövetség kiterjedésében felöleli ugyan az egész világot, mindamellettt azonban nem képez oly értelmű szerves egészet, hogy valamely központi kormány igazgatása alatt állana, vagy az egész szövetségre nézve általános érvényű, közös szövetségi törvényekkel bírna. A szövetség számos kisebb társaságra, u. n. páholyokra és ezeknek szövetkezeteire az u. n. szabadkőművesi főhatóságokra oszlik, a melyek az egyes államokban levő és ugyanazon szabadkőművesi rendszerhez tartozó páholyokból alakulnak.

Mindazáltal a különböző országok és különböző rendszerek szabadkőműveseit hatalmas kötelékek fűzik egymáshoz: belsőleg a szabadkőművesség alapeszméjének, hagyományainak és céljainak közossége, külsőleg pedig azon kölcsönös képviseleti és levelezési viszony, melyben a szabadkőműves főhatóságok egymással állanak és a mely lehetővé teszi, hogy közös nagy céljaik elérésére az egész szövetség egyértelmű, vállvetett közreműködése igénybevehető legyen.

Ez magyarázza meg azt, hogy a szabadkőművesek szövetsége hatalmasságot képez, a mely magát méltán tekinti az emberi haladás egyik jelentékeny tényezőjének.

Szabadkőműves páholy alkotásához rendszerint legalább hét szabadkőműves hozzájárulása szükséges, a kik maguk közül évről-évre f ő m e s t e r t vagy szék mestert és bizonyos számú tisztviselőket választanak.

Minden páholy köteles magát valamely törvényesen megalakult szabadkőművesi főhatóság kötelékébe felvételni, vagyis magát ennek „o l t a l m a a l á h e l y e z n i”. A főhatóság képviseli az egyes páholyokat a kormányval és más szabadkőművesi hatóságokkal szemben, amiért viszont minden egyes páholyra nézve kötelezővé válik az illető főhatóság alkotmánya.

A mely páholy ezt a föltételt nem teljesíti, azt zugpáholynak nevezik és annak tagjait szabadkőműveseknek nem tekintik.

A szabadkőműves főhatóságok az egyes államokban a különböző szabadkőművesi rendszerek szerint különböző módon alakulnak és ebhez képest külön elnevezéssel is bírnak. Legszokottabb a „Nagy-páholy“ „Nagy-Oriens“ vagy „Főtanács“ elnevezés; ezek az elnevezések azonban épen nem lényegesek és a dolog érdemére nézve a különböző főhatóságok között semmiféle különbséget sem vonnak maguk után.

Magyarországon egy főhatóság létezik, a Symbolikus Nagy-páholy. (Budapest, Váci-körút 45. sz.)

A helyet, (termet, vagy szobát), a hol a szabadkőművesek gyűléseiket, tartják, szintén páholynak, — a gyűléseket pedig, melyek bizonyos jelképes formaságok kíséretében folynak le, munkáknak nevezik. E munkában részint a páholy administratív ügyei nyerne elintézését, részint pedig a szövetséget általában, vagy az illető páholyt különösen is érdeklő kérdések foglalkoztatják a testvéreket. E munkákon történik továbbá az új tagok felvétele is.

A szövetségbe való felvételnek főbb feltételei a következők: nagykorúság, feddhetlen hírnév, szilárd jellem, minden szép és magasztos eszme iránt való fogékonyság, kellő műveltség, önálló keresetmód és megfelelő társadalmiállás. . ' .

A ki magát szabadkőművessé óhajtja avatattni, az első sorban, valamely páholy tagjához fordul, a ki őt ha egyébként érette a morális kezességet elvállalni kész, illetékes helyen bejelenti és fölvételre ajánlja. Ha ez megtörtént: a páholy saját tagjainak segédkezése mellett behatóan tudakozódik a jelentkező, vagy — mint a szabadkőművesek nevezik — a kereső felől, az informatiók beérkezése után pedig titkos szavazás útján golyózással határoz a fölött, vajon a kereső felvételessék-e vagy elutasítsassék? Ha a keresőt a fölvételre méltónak ítélték, akkor a páholy kitűzi a határnapot, a melyen a kereső a páholyban megjelenik és ősi szertartások szerint szabadkőművessé avatattik, a. mi által tagjává lesz annak a testvéri láncnak, a mely az egész földkerekséget körül veszi.

Volt idő, mikor a szabadkőművesség bár egészen méltatlanul még üldözéseknek volt kitéve, sőt egyes államok kormányai a szövetséget még erőszakkal is elnyomni törekedtek. Ezen időben nemcsak erkölcsi, hanem valóban physikai bátorság is kellett hozzá, hogy valaki a szövetségnek tagja legyen, és a szabadkőművesi titkokat minden körülmények között megőrizze. Akkor tehát a felvételnél kemény próbának vetették alá a keresőt, hogy mentől kielégítőbb jelét adhassa férfias

elszántságának és rettenthetetlen bátorságának. A felvételi szertartásoknak ez a része azonban a megváltozott viszonyokhoz és a kor szelleméhez képest ma már módosult, és a mi belőle még fennmaradt, csupán szimbolikus jelentőséggel bír és csak mint ilyen nyer alkalmazást. A mit tehát itt-ott azokról a kínzásokról hallani, amelyeknek, a fölvetel alkalmával, a szabadkőművesek a keresőt alávetik, az mind csak a mesék országába tartozik.

A kereső egyszerűen fogadalmat tesz arra, hogy a szövetség szertartásait, jelképeit és ismertető jeleit titok gyanánt megőrzi, hogy a szövetség alapelveit és törvényeit mindenkor híven megtartja és hogy a szövetségtől ok nélkül meg nem válik. Azonkívül kötelezi magát a páholy által megállapított évi tagdíjak fizetésére, a melyek egyébként mindenütt olyan összegre vannak kiszabva, hogy azokat közép-sorsú ember is könnyen elviselheti.

A szabadkőművesek szokásairól és jelképeiről már fentebb említettük, hogy azok a régi kőműves- és kőfaragó szövetkezetektől vették át. Innen ered a szabadkőművességben mindaz, a mi a kőműves és kőfaragó mesterségre emlékeztet; maga a „szabadkőműves”¹⁴ elnevezés pedig nem egyéb, mint a szövetség törekvéseinek összehasonlítása az építéssel, t. i. az emberiség nagy templomának fölépítésével. Miudezek szorosan véve nem tartoznak ugyan a szabadkőművesség lényegéhez, sőt az is lehet, hogy egy részük már elavult és a mai korszellemhez nem is illő: mivel azonban e szimbólumok és szertartások a föld kerekén elterjedt összes páholyokban egyformák s így azok megváltoztatása rendkívüli feladat volna, mivel továbbá e szimbólumok és szertartások képezik azt a kapcsolatot, a mely által a szabadkőművesség jelene és múltja összefügg, — a szabadkőműves azokat, mint ősi örökséget tiszteletben tartja, épen úgy, mint pl. a bizonyára józan gondolkozása és a gyakorlati szellemű angol, tiszteletben tartja az ő lord mayorjának és bíráinak parókiát vagy a parlament elnökének gyapjúsákját.

A szövetség- védelme és igazolása.

A mondottak után már talán fölösleges is különösen hangsúlyoznunk. hogy ha valaki mint becsületes és lelkiismeretes ember netalán attól tartana, hogy a szabadkőművesek közt olyas valami történik, a mi az Isten és vallás, a király és haza, az igaz emberek elvei, vagy pedig a jó erkölcsök ellen volna intézve, — úgy ez iránt egészen nyugodtan lehet.* A szövetség nem fenyegeti sem az államot, sem az egyházat fennállásában, sőt tisztelettel meghajol mindkettőnek intézményei előtt.

Azokkal szemben, kik a szövetséget államellenes és forradalmi törekvésekkel gyanúsítják; legyen elég csak arra utalnunk, hogy minden szabadkőművesi alkotmány elsőrangú kötelességévé teszi a szövetség minden tagjának a hazaszeretetet, az ország alkotmánya s a t ö r v é n y e i iránt való tiszteletet és hatóságok iránt v a l ó engedelmisséget. Utalunk továbbá arra, hogy a páholyban p o l i t i k a i és v a l l á s i k é r d é s e k vitatása határozottan tiltva van és e tilalom oly szigorú, hogy a ki ellene vét, a legsúlyosabb szabadkőművesi büntetéssel, a szövetségből való kizárással sújtható. És utalunk végre arra a nem lényegtelen körülményre is. hogy. amint ezt fentebb is érintettük, éjien azon országokban, a melyekben a szabadkőművesség legmélyebb gyökereket vert, mint Angliában. Németországban és Svédországban, — *maguk az uralkodók és az uralkodó ház tagjai állanak a szövetség élen.* i Lásd a második fejezetben az uralkodók nyilatkozatait a szabadkőművesség törekvéseiről.)

Az igaz, hogy a szövetség a soeialis viszonyok reformjára is törekszik : de oly mélyen gyökerezik a szabadkőművesekben a meggyőződés, hogy e reform csak törvényes úton és csak törvényes eszközökkel vihető keresztül, hogy e tekintetben az alattvalói hűség és „ a törvény-tisztelet valóságos jellemvonása a szabadkőműveseknek.

Nem is találjuk a történelemben példáját annak, hogy forradalmi vagy más hasonló politikai mozgalmak megindítói szabadkőművesi páholyok lettek volna; és ha mégis megtörtént, hogy egyes szabadkőművesek, mint magánszemélyek, ilyen irányú mozgalmat szítottak.

* Idézet a magyarországi Nagypáholy alapszabályaiból.

mint pl. Olaszországban a carbonari-mozgalmat, úgy az is bizonyos, hogy ezekkel szemben a szövetség, mint ilyen nemcsak mindig megtagadott minden solidaritást, hanem azokat, mint a szövetség alapelveivel ellenkező visszaéléseket a l e g h a t á r o z o t t - tabban kárhoztatta is.

És e loyaltás nem pusztá kacérkodás az államhatalommal, hanem a valódi humanizmus alapelveiből folyó természetes következmény.

A szövetség, — mint már hangsúlyoztuk, — minden igaz meggyőződést tisztel s ez kizárja még a gondolatát is annak, hogy eszméit erőszakos módon akarja diadalra juttatni, mint azt a francia forradalom az emberi jogokkal tette.

A szövetség boldogítani akarja ugyan az egész emberiséget, de senkit sem akar boldoggá tenni saját akarata és meggyőződése ellenére. Es ha még azt is figyelembe vesszük, hogy miben keresik a szabadkőművesek az emberiség boldogságát, úgy lehetetlen be nem látnunk, hogy mennyire saját érdekükben áll az állami rendfenntartása mert hiszen céljaikat annál könnyebben megközelíthetik, mennél biztosabb alapokon nyugszik az állami rend.

A szövetség a felvilágosodást, az erkölcsi tökéletesedést és az anyagi jóllétet akarja terjeszteni az emberek között, hogy ez által mentől kedvezőbb állapotok létesíthessenek az államban és a társadalomban. De nem ugyanez-e a modern állam eszménye is? Igen! És innen van, hogy felvilágosult, szabad államok ezen intézményt mindig úgy tekintették, mint leghívebb szövetségesüket s oltalmukba vették, vagy legalább nem zavarták működését.

Más oldalról ismét egy más és nem kevésbé súlyos vádat emelnek a szövetség ellen, t. i. a kosmopolitizmus vádját. Aézziink szemébe ennek is.

Az igaz, hogy a szabadkőművesek szövetsége felkarolja az egész emberiséget; hogy le akarja rontani az elválasztó falakat, amelyeket faji, vallási, vagy nemzetiségi különbség vannak az emberek közé ; hogy azt akarja elérni, hogy az egész emberiség egy boldog, megelégedett családot képezzen. De valamint a család boldogságának nem az a létfeltétele, hogy egyes tagjai lemondjanak egyéniségükről; valamint a községi és állami kötelék nem absorbeálja a családot: úgy az emberiség boldogulása sem igényli azt, hogy a nemzet lemondjon individualitásáról, az állam önállóságáról.

A haza ép oly szent a szabadkőműves előtt, mint a család és a polgári erények gyakorlására épen olyan súlyt helyez, mint a család iránti kötelezések teljesítésére.

Valamint az állam kötelékén belül mindenki első sorban saját csa-

ládjának jóllétét. boldogságát igyekeznek előmozdítani, jól tudván azt, hogy az egyesek jólléte és boldogsága veti meg alapját az összesség jóllétének és boldogságának, nagy a nagy embercsaládban a saját hazájának a saját nemzetéliek szellemi és anyagi gyarapodásában, felvirágzásában keresi a szabadkőműves az egész emberiség boldogulásának alapfeltételét. Es mert minden ország és minden nemzet szabadkőműveseit hasonló szellem hatja át: ugyanazért, ha majd egykor a szabadkőművesi eszmék és elvek az egész világon mindenütt általános érvényre jutnak, nem fordul elő többé az az eset, hogy a különböző népek és nemzetek egymásnak elnyomására és leigázására törjenek, hanem valamennyien csak a békés fejlődés, a szellemi haladás terén fognak egymással nemes versenyre kelni.

Ezt óhajtja a szabadkőművesség; azonban addig is, míg ez a boldog korszak bekövetkezhetik, a szabadkőműves bármely oldalról fenyegetesse veszedelem hazáját vagy nemzetét, csak oly feláldozással fogja azt védeni, mint ha családját, tűzhelyét támadná meg.

Egy további vád, melyet főleg az egy ház emel a szabadkőművesek ellen, abból áll: hogy a szabadkőművesség e legfőbb elvvel a vallástalanságot vagy legalább a vallási különbségtől mentesít.

Bizonyos, hogy a szövetség legjobb és leghívebb tagjai között úgy találkoznak olyanok, a kik egyetlen egyház kijelentésében sem hisznek, a mint nem hiányoznak olyanok sem, kik valamely egyház egyetlen hittételében sem kételkednek. A szövetség alapeszméjéből folyik, hogy míg az egyházban és az államban létező pártok csak bizonyos nézetek, vélemények és tanokért küzdenek, melyeknek általános érvényétől és elfogadásától teszik függővé az emberek jóllétét: addig a szabadkőművesség nem nézeteket és tanokat, hanem általános érvényű erkölcsi alapelveket hirdet, és ezeknek követésében keresi az emberek üdvét.

De a midőn a szövetség tagjaitól nem követel hitvallást, hanem az „ősiremiszabályok“ szerint csak azt kívánja, „hogy jó és hű, becsületes és derék emberek legyenek, bármi legyen is különben egyéni nézetük és meggyőzésük“, — továbbá midőn kötelességévé teszi tagjainak, hogy nézeteik különbsége esetében is testvéreknek tekinték egymást és soha meg ne sértsék a szeretet törvényét, mely az embereket egy atya gyermekei gyanánt fűzi egymáshoz: ezzel csak türelmességet tanúsít és nem hirdet sem visszavonásról, sem indifferensitást.

Épen azért, mert a szabadkőműves minden igaz meggyőződést tisztel és mert a páholyokban a vallási kérdések feszegetése épen olyan szigorúan tiltva van, mint a politikai kérdések szelídítése: nem is foroghat fenn vészéiv, hogy a szövetségben bár-

kinek vallási meggyőződése kísérteibe jusson, annál kevésbé pedig hogy az megsértessék vagy a megingattassék. (Lásd a második íjezetben : Katholikus papok a szabadkőművességben.)

De azt az ellenvetést tehetnék és teszik is, hogy. ha a szövetség-célja és törekvései csakugyan olyan ártatlanok a minőknek a szabadkőművesek feltüntetni igyekeznek: mire való akkor az a titok-szerűség, a melylyel a szövetség magát körülövezi? Miért képeznek a szabadkőművesek titkos társulatot?

Erre nézve már fentebb jegyeztük meg, hogy a szabadkőművesek szövetsége nem titkos, hanem csak zárt társulat. Való azonban, hogy tanácskozásaikban csak a szövetség tagjai vehetnek részt, míg idegenek abból ki vannak zárva. De melyik az a társulat vagy testület, melynek tárgyalásaiban bárki részt vehetne, még az is, a ki az illető társulatnak vagy testületnek nem tagja? Még a parlament is jogosítva van a nyilvánosságot kizárni tanácskozásaiból és a midőn a belső házi ügyeit tárgyalja, él is e jogával zárt ülést tart. Ugyanezt teszik a törvényhatóságok, ezt a tudományos, a jótékony és minden más egyesületek, a nélkül, hogy ezért bárkinek is eszébe jutna őket titkos célszavakkal gyanúsítani.

Már pedig a szabadkőművesek is csak belső, házi ügyeiket, valamint az ezekkel kapcsolatos és a kölcsönös felismerésre szolgáló szertartásaikat és alakszerűségeiket tartják titokban. Az utóbbinak pedig szintén meg van a maga jogosultsága.

Olyan társulatoknál, melyek csak egy városra vagy egy országra szorítkoznak, könnyű az ellenőrzés, hogy ki a társulat tagja, ki nem. De másképen áll a dolog a szabadkőművesek szövetségénél, a mely az egész föld kerekésége elterjedt testvéri láncot képez. A szabadkőműves, felvétele által, nemcsak saját páholyának, liánéin az egész szövetségnek tagjává lesz és bárhol jelenjék meg a világon, mimlenürr nemcsak a páholyokba való belépést és szabadkőművosi jogainak gyakorlását követelheti: hanem a páholyokon kívül is számot tarthat arra, hogy a testvérek őt mint ama nagy család tagját a legnagyobb bizalommal és szeretettel fogják felkarolni és minden telhető támogatásban részesíteni. Hogyan igazolja tehát azt, hogy minderre jogos igényt tarthat, mivel ő is szabadkőműves?

A szabadkőművesek száma ma az egész világon 1.200,000-re tehető. Lehet-e ezeknek névsorát és c névsorban időnkint történő változásokat minden egyes páholyánál folytonos evidenciában tartani?

Vagy vegyük azt az esetet, hogy két szabadkőműves valahol idegen földön, idegen társaságban találkozik. Száz eset közül talán 99-szer nem nyílnék reá alkalmuk, hogy egymás előtt tagsági jogvök felmutatása, vagy más ehhez hasonló módon igazolhassák magukat.

Míg így, meg lévén az egész szövetségre nézve az egyforma ismertető jelek, ezeknek segítségével bárhol, minden feltűnés nélkül felismerhetik egymást a beavatottak; ha azonban valamely szabadkőműves véletlenül olvanhoz fordulna, a ki nem testvér: ez az adott jelet meg nem értvén, észre sem venné, hogy szabadkőművessel van dolga.

Mem ez-e a legkényelmesebb, legcélszerűbb, sőt egy világ-szövetségnél egyedül lehetséges neme az igazolásnak, a felismerésnek? Ks ha o jeleknek ily nagy jelentősége van: lehet-e, szabad-e azokat dobra ütni? Ellenkezőleg, nem okadatolt és nem jogosult-e az, hogy a szabadkőművesek azokat féltékenyen őrizték a beavatatlanok előtt, nehogy visszaélések történjenek velők?

A mi pedig azt illeti, hogy a szövetség tagjai miért titkolják a világ előtt szabadkőműves voltukat: e tekintetben a szövetség senkire pressiót nem gyakorol. Mindenkinek szabadságában áll bevallani, sőt nyíltan hirdetni, hogy ő szabadkőműves. De ha azon sajnos előítéletnél fogva, a mely nálunk a szabadkőművesség iránt még itt-otr uralkodik, némelyek a társadalomban elfoglalt állásukra való tekiutetből jobbnak látják nem kérkedni szabadkőművesi voltukkal, — ez az illetők dolga: a szövetség e tekintetben is legnagyobb mértékben tiszteli az egyéni szabadságot.

A szabadkőművesség jelen állapota hazánkban.

Hátra van még, hogy néhány adatot közöljünk a szövetségnek hazánkban való elterjedéséről és itten kifejtett tevékenységéről.

A szabadkőműves páholyok száma Magyarországon jelenleg 38, kik a magyarországi Symbolikus Nagypáholy oltalma alatt állanak.

Szabadkőműves páholyok hazánkban a következő helyeken állnak fenn: Baján, Besztercebányán, Brassóban, Budapesten (10 páholy), Debreczenben, Iglón, Kolozsváron, N.-Kauizsán, Karczagon (szabadkőművesi kör), Kassán, Lajtha-Sz.-Miklóson (3 páholy, melynek tagjai legnagyobb részt bécsiek), Losonezon, Nagyváradon, Pápán Pozsonyban (6 páholy, melynek tagjai legnagyobb részt Béésbeu laknak), S.-A.-Ujhelyen, Sopronban, Szegeden, Sziszeken, Temesvárod, Török-Szent-Miklóson és Zsolnán.

A külföldi szabadkőműves főhatóságok majdnem mindegyikének meg van a magyarországi Symbolikus Nagypáholynál a maga meghatalmazott képviselője, ki részt vesz a Nagypáholy gyűléseiben és általában a kapcsolatot ezen Nagypáholy és az általa képviselt szabadkőművesi főhatóság között rendszeres levelezés és hivatalos jelentéstétel útján fenntartja. Hasonló képviselője van a magyarországi Symbolikus Nagypáholynek is a vele baráti viszonyban álló szabadkőművesi főhatóságok mindegyikénél.

Hogy ezen kapcsolat milyen szoros, és hogy az együtvé tartozóság érzete milyen erős a szövetségben, az a többi között igen fényesen nyilvánult a szegedi k a t a s t r o p h a alkalmával.

A legutóbbi nagy árvíz, mely a virágzó alföldi városra nézve oly végzetessé vált, érzékenyen sújtotta a szegedi szabadkőműves páholy számos tagját is. A magyarországi Nagypáholy, a melynek oltalma alatt a szegedi páholy működött, körlevelet intézett a vele baráti viszonyban álló szabadkőművest főhatóságokhoz és segélynyújtásra hívta felüket: rövid idő alatt a legrésztvevőbb sorok kíséretében 15.464 forint folyt be a szegedi testvérek javára a világ minden részéből: Német-, Francia-, Angolországból, Dániából, Belgiumból, Németalföldről, Svájcól, Olaszországból, Tunisból, Kszak- és Dél-Amerikából. sőt még Jáva szigetéről és Ausztráliából is.

Nem lehet azonban eléggé hangsúlyoznunk hogy az anyagi támogatásnál, a melyben a szövetség tagjai egymást részesítik, sokkal nagyobb jelentőségű a szellemi téren való buzdítás és oktatás, melyet a kölcsönös érintkezésből és eszmecsereből merítenek. Mert a mint már kiemeltük, nem a közönséges értelemben vett jótékonyosság gyakorlása. hanem az emberi nem tökéletesedésének előmozdítása képezi a szövetség valódi feladatát.

E tökéletesedést a culturalis törekvések támogatása által mozdíthatja elő a legsikeresebben és azért hazánkban is, úgy mint mindennütt a világon, legfőbb feladatokul tekintik a szabadkőművesek mindannak pártolását, mit ezzel az egy szóval fejezhetünk ki: haladás.

E tekintetben az erkölcsök szelidítése, a műveltség terjesztése, a népoktatás és az iskola elég tág tért nyújtanak a szövetségnek, a melyen törekvéseit érvényesítheti.

Ezeken kívül, főleg hazánkban, a nemzetiségi kérdés és a szegényügy az, a mely körül a szövetség részint a megfelelő intézmények életbeléptetése, részint pedig az ez irányban való kezdeményezés által alapelveinek megfelelő tevékenységet és buzgalmat fejthet ki.

Éhez képest a magyarországi szabadkőművesek figyelmének és tevékenységének kiváló tárgyát képezik:

1) A felebaráti szeretet ápolása. A keresztény vallás e magasztos alapelve az újabb reactionárius áramlatok által sokat szenvedett. A szabadkőművesség ez alapelvet hirdeti és terjeszti, tagjait annak elfogadására s ez elveknek a páholyokon belül sa páholy szűk korlátain túl való minél megfelelőbb érvényesítésére > mások által való tiszteletbentartására buzdítja és kötelezi.

2) A nevelésügy felkarolása és vezetése. E célból a szövetség, első sorban, a tanári kart igyekszik megnyerni a haladás eszméjének és az iskolaszékekben törekszik befolyását ez irányban biztosítani. Azonkívül közreműködik a felnőttek oktatása, népszerű felolvasások tartása, népkönyvtárak, ismétlő iskolák, gyermekkertek létesítése körül és gondoskodik oktató művek kiadásáról és terjesztéséről.

3) A szegényügy rendezése. E téren a szövetség példaadás és oktatás által buzdít a takarékosagra, munkásságra, józanságra. Közreműködik kisdédápolók, menedékhelyek, önkéntes dologházak és mindennemű humanitárius egyesületek létesítésében.

4) Az erkölcsök nemesítése és szelidítése, oktatás, művelés, erkölcsmemesítő olvasmányok kiadása, a szép művészetek pártolása, legény- és iparos-egyesületek, állatvédő ogvesületek sat. utján.

6) A nemzetiségi viszályok megszüntetése. E célból a szabadkőművesek a vegyes ajkú vidékeken páholyokat alapítanak, melyek a különböző elemeket testvéri szeretőiben és egyetértésben egyesít-

sék, hol a különböző nyelvű és nemzetiségű emberek becsülni tanulják egymásban az embert és a honnan azután a testvériség érzete, a kőművességnek az ellentétek kiegyenlítését célzó elvei és tanai a közéletbe is kiszivárognak.

A szövetség Magyarországon erre vonatkozólag már eddig is megtette mindazt, mit az adott viszonyok közt tennie lehetett. Csak-hogy nálunk ez intézmény még csak zsege korát éli; a szabadkőművesek száma aránylag még csekély és páholyaik nem rendelkeznek még oly jelentékeny anyagi eszközökkel mint a külföldiek, e nélkül pedig világra szóló eredményeket, olyanokat, a melyek nagyszerűségük által avatatlanoknak is imponálhatnának, egyhamar létesíteni nem lehet. A szövetség minálunk eddig még a kezdet nehézségeivel küzdött. A páholyok mindezeideig leginkább az alakulással, a belső szervezkedéssel voltak elfoglalva, a mi nálunk annál nagyobb jelentőséggel bírt, minthogy a rohamos fejlődés, mely a hosszas elnyomás után az alkotmányos korszak megnyíltával közéletünk minden terén beállott, a szövetség kebelében sem maradt nyom nélkül és itt is, mint minden más intézményünkben, hibákat eredményezett, a melyeket könnyebb volt elkövetni, mint orvosolni. Ne feledje ezt az, a ki a magyar szabadkőművesség munkásságát talán bírálata tárgyává teszi.

De ha ilyen körülmények között az eredmények, melyeket a szabadkőművesség hazánkban felmutatni képes, még nem állanak is arányban a szövetség feladatának nagyságával, még sem tagadható az, hogy már is nem egy üdvös intézménynek vetették meg alapját a magyarországi szabadkőművesek is, — és minthogy a belső szervezkedés nagy műve most már befejezettnek tekinthető, bizton remélhetjük, hogy jövőben működésük még nagyobb, még üdvöseid eredményekkel fogja társadalmunkat megörvendeztetni.

A szabadkőművesek eddigi alkotásai közül a következőket említhetjük fel.

A népoktatási kör, mely népszerű felolvasások rendezése és a felnőttek oktatása körül kifejtett tevékenysége által oly sokat tett már és tesz még folyton az alsóbb néposztályok felvilágosodása és művelése s általában a szorgalom és a takarékoság terjesztése érdekében: a szabadkőművesek kezdeményezéséből indult ki.

Ide sorozható az „Erkölcös ponyva-irodalmi vállalat“ is, melyet szintén a szabadkőművesek indítottak meg oly célból, hogy az alsóbb néposztályokuk valóban tanulságos, szívemesítő, lélekniívoló olvasmányt adjanak kezébe a közönséges ponyvairodalomnak eddigi butító, erkölcs- és ízlésrontó termékei helyett.

A rabsegélyző egyesület, e kiválóan humanitárius intézmény,

melynek célja a rabokat a börtönben oktatni és nevelni, kiszabadulásuk után pedig segélynyújtás és munkaszerzés által megóvni attól, hogy a szükség őket visszakényszerítse a bűn posványába: a budapesti szabadkőművesek kezdeményezése folytán alakult.

Hasonlóképeu a házi ipart fejlesztő egyesület, valamint budapesti és egyik-másik vidéki szeretetház is a szabadkőművesek kezdeményezésének köszöni létét.

A budapesti páholyok egyike menedékhelyet alapított és azt éveken át maga tartotta fenn a hajléktalanok számára, hol a rendes lakással nem bíró szegénysorsuak, néhány krajcárért, meleg szobában, tiszta ágyban pihenhetik ki a nap fáradalmaikat, a helyett, hogy a lebujók egészség- és erkölcsrontó légkörében várnák meg a másnapot.

Egy másik páholy, a melynek tagjai többnyire bécsiek, nagyszerűen berendezett gyermek-menedék helyet alapított és tart fenn Bécs mellett Kahicnbergdörflben, hol folytonosan GO-nál több gyermek (csupa árva, vagy a bűn örvényébe bukott szülők gyermeke) nyer ápolást és nevelést zsenge korától 12—14 éves koráig.

Ismét egy másik páholy a melynek tagjai többnyire bécsiek, nagyszerűen berendezett gyermek-gyógyító intézetet alapított és tart fenn. Az egyik gyámságokat vállal vagyontalan árvák fölöött, a másik már elolvasott hírlapokat és könyveket gyűjt, a kórházaknak, üdülő betegek számára; a harmadik népkönyvtárat létesített. Ugyancsak a páholyokból indult ki évek előtt a mozgalom, mely a szegény iskolás-gyermekeknek ruhákkal való ellátását tűzte feladatául (mely egyletek az ország több városában „rongyos-egylet néven ismeretesek). Kiszámíthatlan értéket képvisel az a jótékonyág, melyet e nagyszámú egyletek az ország különböző városaiban gyakorolnak.

A szünidei gyermektelep-egyesület a fővárosban a szegényebb sorsú, vézna gyermekeknek alkalmas üde nyaraló helyre való kitelepítését és teljes ellátását tűzte feladatává s a néhány év alatt, mióta ez egyesület főnáll. számos gyermeknek biztosította egészséges fejlődését nem csekély áldozatok árán.

A „Gyermekbarát“ egyesület, mely szintén a páholyokból kiindult tevékenységnek köszöni létét, az éhező és szűkölködő iskolás gyermekeknek télen át meleg eledellel való ellátásáról gondoskodik s főnállása óta nemcsak a fővárosban ért el figyelemreméltó eredményeket, hanem — ugyancsak a páholyok által — ösztönül szolgált arra nézve, hogy a vidéken hasonló céllal bíró egyesületek szervezessenek. Ez egyesület alapszabályszerű célja a szűkölködő iskolás-gyermekeknek táplálékot nyújtani, őket szabad idejükben hasznosan foglalkoztatni, jó erkölcsökre, engedelmességre, munkásságra, rendre,

tisztaságra szoktatni s ez által a gondozás hiányából eredhető sülyedéstől megmenteni.

Az önkéntes mentő társulatot, melynek főadata balesetek alkalmából az első segílyt a lehető leggyorsabban nyújtani és az első segíly nélkülözéséből eredhető számos veszedelmet elhárítani, szintén egyik fővárosi páholyunk kezdeményezte s a kik méltányolják, hogy ez intézmény rövid főnállása óta mily szép eredményeket ért el s mily óriási hézagot pótol kiváló szerencsével, azok ismerni fogják a hasonló szabadkőművest alkotások értékét.

A hülyék-nevelő intézete szintén egyik fővárosi páholy kezdeményezéséből indult ki s ily kezdeményezésnek köszönhető a siketnémák oktatása és nevelése körül újabban észlelhető élénkebb mozgalom. A lelenc-ügy országos rendezése is foglalkoztatta a páholyokat, melyek a fővárosban és vidéken a leves-osztó-intézetek. melegedd Szobák, népkonyhák, s több hasonló intézmények létesítése körül nemcsak élénk tevékenységet fejtettek ki, hanem tetemes áldozatokat is hoztak.

Ezenkívül létesítettek gyermekkerteket, bölcsődéket, kórházi alapítványokat, ingyen rendelőintézeteket szegénysorsú betegek számára, alapítottak ösztöndíjakat mintaszerű erkölcsi magaviseletét tanúsító cselédek és dajkák illő jutalmazására, a munkáslakások létesítése ugyancsak a páholyok kezdeményezési körébe esik, hasonlóképen több humánus intézetnek alapítása a szegényebb sorsú néposztályok javának előmozdítására. A páholyok humánus cselekedeteit jellemzi továbbá az is, hogy szegénysorsú árva és elhagyatott gyermekek számára évről-évre rendeznek karácsonyfa-ünnepélyeket, hogy a szégyenlős szegényeket és általában a szűkölködőket fölkeresik és tehetségükhöz képest támogatják.

Szóval: az általános szabadkőművest elvek és tanok ápolásán és terjesztésén kivid majdnem minden páholy még egy speciális feladatot is tűzött ki maga elé, a mely által ama tanokat gyakorlatilag alkalmazni, azokat az életbe átvinni és ekként a szövetség célját, az emberi nem boldogítását a maga módja szerint megközelíteni törekszik.

V é g s z ó .

Azt a kérdést lehetne azonban fölvetni, hogy napjainkban, midőn felvilágosodás, az általános emberszeretet, humanizmus eszméi már minden cultur-népnek közös birtokát képezik: vajon nem élte-e ál magát az a társulat, mely ugyanezen eszmék megvalósítóira törekszik; és bir-e a szövetség létjogosultsággal, főleg hazánkban, hol az alkotmányos szabadság védő pajzsa alatt nemcsak a szabad sajtóban, hanem a tanszékeken s a parlamentben is, szóval a közélet minden terén, tartózkodás nélkül szállhat síkra mindenki a szabadkőmívesi eszmékért, alkalmazásba veheti a haladás eszközeit és tetszése szerint hintheti a jónak magvat?

A felelet erre nem nehéz. Tagadhatatlan, hogy a felvilágosodás hazánkban napról-napra örömdetesen terjed a társadalom minden rétegében, és hogy a humanitárius eszmék nálunk is mind több tért hódítanak. De azért nem mondhatja senki, hogy e tekintetben már minden megtörtént, a minék megtörténte óhajtandó, és hogy állapotunk ez irányban már tökéletesen kielégítőek volnának.

Avagy annyira ledőltek-e már az elválasztó falak, melyek a társadalom egyes rétegeit egymástól elkülönítik. — annyira kihalt-e már fajgyűlölet az emberek szívéből, — annyira megszűnt-e már a nemzetiségi viszály, — oly mély gyökeret vert-e a testvéri szeretet — annyira ki van-e irtva népünk kebléből minden előítélet, — annyira testté váltak-e mára felvilágosodás igéi és oly nagy, oly általános jólétnek örvend-e már nemzetünk, hogy e tekintetben már semmi tenni való se volna?

Úgy hisszük, e kérdésekre senki sem fog igennel felelhetni. A feladatoknak ilyen óriási halmazával szemben pedig egyes, bármily nemeslelkű és törhetetlen erélyű emberek elszigetelt munkásságától nagy eredményeket várni hitt ábránd, vérmes reménykedés. Itt a rokonérzelmű, közös gondolkozású egyének vállvetett tervszerű munkásságára van szükség, mert a társulás hatalom, amely könnyen legyőzhet olyan akadályokat is, a melyeken az egyes ember ereje megtörik. Ivaz, hogy vannak philantropikus társulataink.